

Gulyás Lóránt

Örök értékek, új köntösben

A Zirci Ciszterci Apátság épületegyüttese egy európai uniós forrásnak köszönhetően országos turisztikai vonzerőt jelentő egyedi, tematikus bemutatóhellyé válik. A Zirci Ciszterci Apátság előljárója, **Dékány Sixtus** azt mondja: a legfontosabb cél, hogy a Ciszterci Apátság a 21. század embere számára is a „nyugalom szigete” legyen.

A kartográfusoknak és a gyakorlott természetjáróknak elég csupán egy pillantást vetniük Magyarország domborzati térképére, és a girbegörbe szintvonalakból rögtön kiolvashatják, hogy hazánk legmagasabban fekvő városa: Zirc. Jóllehet ez a Bakonyba rejtett kis település alig három évtizeddel ezelőtt emelkedett városi rangra, nevét a magyar történelem lapjaira már évszázadokkal korábban beírta: 1182-ben itt alapította meg az ország egyik első ciszterci apátságát III. Béla. A monostor egy franciaország-béli épületegyüttes mintájára épült, onnan érkeztek az első szerzetesek is. A templomot a rend szokásai szerint Szűz Mária tiszteletére szentelték. A környék mezőgazdaságból, főleg makkoltató disznótartásból, illetve kézműiparból élő népe hamar megszerette a halk szavú és jámbor, mindig segítőkész szerzeteseket, akik nemcsak az imádsághoz értettek, hanem például a gyógynövényekhez, a baromfitartáshoz, a haltenyésztéshez, valamint a sajt és a sör készítéséhez. A birtokokkal bőkezűen ellátott apátság első aranykorát a törökidőszak zárta le. A 16. század derekára a monostor elnéptelenedett, majd az 1600-as évek végén a sziléziai Heinrichau monostorának kezére került. Az első telepe- ▶

sek, a Rákóczi szabadságharcot követően is innen érkeztek meg a Bakony szívébe, s míg ők magát, az akkori falut alapították újjá, addig a külhoni rendtestvérek az apátságot töltötték meg újra élettel.

Ez a fajta kettősség a szerzetesek mai címeréből is kiolvasható – avat be a bakonyi heraldika rejtelseibe Dékány Sixtus, a Zirci Ciszterci Apátság előjárója. Az egyik fő motívum ugyanis a máltai kereszt, melynek szárain a halál szó latin betűi helyezkednek el (ez a szimbólum a sziléziai ciszterciek öröksége). A címerállat daru pedig Zirc sajátja, aminek szimbolikájával a szerzetesek több ok miatt is könnyen azonosulni tudtak. Egyfelől a madár sötét tollgúnyja színében is hasonlít az egykori szerzetesi csuhára, másfelől a daru a hűség jelképe; latin neve szó szerinti fordításban is „virrasztót” jelent. Ez, a magyarság által mindig is nagy becsben tartott madár csapatban jár és őrszemet állít, amelyik a közösség tagjaira vigyáz, veszély esetén pedig figyelmezteti a többieket. Ráadásul a zirci koronás madár egy követ is tart a lábával, ami arra szolgál, hogyha az őr éberségét az álom kijátszaná, akkor a kő a karmai közül kihullva, mégiscsak felébresztené a vigyázót. Így jelképezi a zirci címer a szerzetesek állhatatosságát, a rendtestvérek kitartását és következetességét. A pásztorbotok pedig a négy magyar ciszterci bástyára – Zircre, Pilisre, Pásztóra és Szentgotthárdra utalnak – sommázza az apát, amit érdemes még tudni a címerrel kapcsolatban.

Zirc képeslapokról visszaköszönő, állandó jelképe a ciszterci barokk stílusú templom is, amely

1982-ben, az apátság alapításának 800 éves évfordulóján „basilica minor” rangot kapott a pápától.

A ciszterciek tulajdonképpen a bencések egyik korai reformer ágának tekinthetőek: a 12. században a Molésme-i bencés monostorból az Új Monostorba (latinul Cisterciumba, franciául Cîteaux-ba) kivonuló Szent Róbert apátnak és társainak a „novum monasterium” megalapításával az volt a céljuk, hogy Szent Benedek Reguláját minél nagyobb hűséggel megéljék.

Ezek a benedeki regulák mind a mai napig a ciszterci szerzetesek életének sarokkövei. Ez a testvérek szervezője; olyan rendszer, ami nemcsak Krisztus keresésére, a lelkigyakorlatokra, az irgalmasságra és a nyitottságra, a szeretetre, illetve a közösségre nézve tartalmaz iránymutatásokat, hanem például az apát küldetésére és személyiségjegyeire vonatkozólag is.

Szerzetesnek lenni szolgálat – vallja a legtöbb rend tagja és ez a megállapítás hatványozottan igaz egy apát esetében. A benedeki regulák szerint élni olyan feladat, ami mindenkitől hatalmas alázatot és elhivatottságot kíván, egy apát azonban nemcsak egyházi, rendi vezetője a reá bízott testvéreknek, de mentoruk is egyben. Nem elsősorban a regulák szabta szerzetesi életet felügyeli, hanem ügyel a hétköznapi egyensúlyára: az elmélkedés, az útkeresés és a fel-felvetődő kétségek közepette igyekszik testvéreit erősíteni és bizony komoly gazdasági feladatai is vannak.

A ciszterciek következetessége, aszketikus életmódja és tartása, illetve Szent Bernát csodálatos egyénisége hamar népszerűvé tette a rendet: Európa-szerte 350 monostort népesítettek be mindössze pár évtized alatt. Sikerük – Dékány Sixtus szerint – annak is köszönhető, hogy egy olyan korszak és értékrendjében meghasonlott korban léptek színre, amikor mindennél nagyobb igény mutatkozott egy biztos pontra, egy hiteles szellemi és lelki bázisra, egy nyitott és befogadó közösségre. Erre az igényre reagáltak a ciszterek akkor, és erre reagálnak tulajdonképpen most is.

Ma alig kéttucatnyi szerzetes alkotja a magyarországi ciszterci közösséget; több mint felük a zirci apátság falain belül él. Igaz, a jó nevű ciszterci iskolákban a civil keresztény testvérek iránymutatásai mellett, a krisztusi pedagógia

alapelvei mentén fiatalok százai ismerkedhetnek meg napjainkban is a szeretet és a közösség magabiztos erejével.

A zirci apát ötesztendő volt és még Árpádnak hívták, amikor már ministrált. Isten házára hamar rátalált: szülei imádságos szeretetben nevelték, ott-honuk száz méterre sem volt a mosonmagyaróvári plébániától.

„Olyan lelkipásztorokkal találkoztam ott, akikhez jó volt kötődni, volt kisugárzásuk és a hívek is azt tartották róluk, hogy hiteles, jó emberek. Isten közelsége olyan volt számomra, mint a kenyér, hozzátartozott a mindennapokhoz, így aztán iskolás koromban még nem gondolkodtam teológiai

**Szerzetesnek lenni szolgálat –
vallja a legtöbb rend tagja.**

pályán – mondja a ciszterci előjáró. – Aztán pannonhalmi bencés diákként megismertem a Regulát, testvérbátyám is szerzetesnek állt és az érettségi idejétől már én is egyre jobban éreztem a késztetést, hallottam meg a személyre szóló hívó szót. Végül Zámbo Imre, Öcsény atya, családunk jó barátja volt az, akinek a hatására a szerzetesi hivatás mellett döntöttem. Öcsény atyát az akkori állami rezsim ugyan megpróbálta elletetleníteni, mert túl sok embert vitt be a templomba, ezért egy hansági kis faluba helyezték át. Ő azonban Fehértón is olyan lelkesedéssel és hittel fogott a munkához, mint Óváron, így aztán ott is egyre többen hallgatták az igehirdetést. Novícius voltam, próbaidős, amikor Öcsény atya megtért a Teremtőhöz. Amikor átlépte a remény küszöbét, a szüleinek végig mellette álltak. Akkor döntött el végleg, hogy melyik utat kell járnom, milyen szolgálatot kell vállalnom.”

„Apátként is, szerzetesként is úgy vélem, egy egyháznak, egy rendnek az egyik legfontosabb küldetése, hogy a nyitottságát és befogadóképességét megőrizze – fűzi tovább a gondolatmenetet az apát. – »Ardere et lucere! – Lángolj és világíts!« Ez az útmutatás is Szent Bernát öröksége. Vagyis fel kell ismernünk a társadalmi igényeket és a korszak változásait, és ehhez mérten készen kell állnunk az újabb és újabb feladatra. Úgy, hogy közben az evangélium üzeneteit, a közösség, a család és az isteni szeretet erejét a mai kor emberének számára is érthető, megtapasztalható formában kell közvetítenünk.”

„Azt gondolom, hogy a konklávé bíborosai is ezt az integritást és közvetítő szerepet tartották szem előtt a Szentlélek sugallatára akkor, amikor Ferenc pápát választották Isten földi helytartójának. Teszem hozzá, Boldog II. János Pál munkássága is, sok egyéb mellett, a világra nyitott szemlélete miatt volt különösen figyelemre méltó és XVI. Benedek névválasztása is beszédes.”

A Zirci Ciszterci Apátság szerzeteseinek közössége most újabb lépést tett, hogy a monostorba térők lelki és szellemi értelemben is felfrissülve, feltöltődve folytathassák útjukat. Az épületegyüttes most javarészt európai uniós forrásból országos turisztikai vonzerőt jelentő egyedi, tematikus bemutatóhellyé is válik. A család- és látogatóbarát fejlesztések, az interaktív tárlatok mind a „szórakoztatva tanítás” elvét szolgálják. Összesen hétszáz millió forintból kialakítanak egy, az újonnan létrehozott látogatóközpontból kiinduló

sétaútvonalat, ami az alábbi pontokat érinti majd: Bakonyi Természettudományi Múzeum, a műemlékkönyvtár, díszlépcsőház, apátsági templom, középkori kolostor romjai, díszudvar, oktatási kabinet. Megújul az Apátság főhomlokzata és díszudvari mellékszárnnyai; díszkivilágítást kapnak és növényeket telepítenek köréjük. Az apátsági fejlesztésekkel párhuzamosan Zirc főtere is új burkolatot kap, lesznek utcabútorok

A ciszterciek következetessége, életmódja és tartása hamar népszerűvé tette a rendet.

és átépítik a Király kutat is.

Az ötletgazdák elképzelései és reményei szerint ezek a fejlesztések nemcsak a vendégjárást, hanem a környékbéli foglalkoztatást is fellendítik majd. Elsősorban a szállásadók, vendéglátók, illetve a bakonyikumok, vagyis a térségi élelmiszerek előállítói számíthatnak forgalomnövekedésre. A helyi termékek ugyanis országszerte egyre kelendőbbek: a bakonyi lekvárok, sajtok, túrófélések, húskészítmények is méltán számíthatnak a turisták érdeklődésére.

A portékák gyártási kulisszatitkairól bizonyosan az apátsági könyvtár számos kötete tudna mesélni, hiszen a 65 ezer darabos állományban az egyedülálló ősnymtatványok és antikvák mellett számos, a szerzetesek állat- és növénytermesztési ismereteit összegző írás lelhető fel.

A városka arborétuma is értékes és szép percek tartogat a kirándulók számára: a csaknem 20 hektáros területen több mint száz fa- és cserjefaj él. A ligetet, ami egy klasszikus angolkert, szintén a ciszterciek kezdték el telepíteni, úgy 600 évvel ezelőtt, egy halastó körül.

Jóllehet az Apátságban és a településen május második felétől minden adott lesz a szabadidő tartalmas eltöltésére, a fejlesztések eredményét mégsem elsősorban pénzügyi, bevételi oldaláról közelítik meg a szerzetesek. Dékány Sixtus azt mondja: a legfontosabb cél, hogy a Ciszterci Apátság a 21. század embere számára is mintegy a „nyugalom szigete” legyen. A látogató mind vizuálisan, mind atmoszféráját tekintve egy olyan világba érkezzen, amely eltér a hétköznapi megszokottól, és amelyik a lelki, szellemi feltöltődés mellett a kulturált pihenést, az ismeretszerzést, valamint a szabadidő minőségi eltöltését egyaránt szolgálja.